

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1924 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning rörande förbud att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionen nr 90 i första kammaren av herrar *Lindhagen, Möller, Nilsson* i Kristianstad, *Sandler, Olsson* i Göteborg och *Wigforss* samt motionen nr 171 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Bran-ting, Larsson* i Västerås, *Hansson* i Stockholm, *Thorsson, Eriksson* i Grän- gesberg, *Anderson* i Råstock, *Engberg, Sävström* och *Johanson* i Stockholm.

I motionerna, vilka äro lika lydande, har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt för riksdagen framlägga förslag till lag med bestämmelser om förbud att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan.

Genom stadganden i ett flertal författningar har för vissa rättssubjekt rätten att förvärva fast egendom blivit inskränkt av hänsyn till allmänna intressen. De viktigaste av dessa författningar äro lagen den 4 maj 1906 angående för- bud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom samt lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Den förra lagen, vilken ursprungligen avsåg endast de fyra nordligaste länen samt delar av Kopparbergs och Gävle- borgs län, men redan 1917 utsträcktes att gälla jämväl Värmlands län och sedermera genom särskilda lagar — den första meddelad den 20 maj 1921 — provisoriskt för ett år åt gången utsträckts att gälla jämväl övriga delar av riket, riktar sig mot svenska bolags och föreningars förvärv av jord- bruksfastighet, vilka med vissa i lagen medgivna undantag äro tillåtna endast efter särskild prövning. Den senare lagen riktar sig bland annat mot utlän- ningars — såväl enskildas som juridiska personers — fastighetsförvärv, för vilka erfordras särskilt tillstånd av Konungen.

Författ- ningar, som inskränka rätten att för- värva fast egendom.

Givet är att dessa stadganden genom sin karaktär av undantagsbestäm- melser skola vara utsatta för fara att kringgåas av mindre rättsinniga bland dem, emot vilka stadgandena rikta sig. Redan norrlandskommittén, vars för-

Norrlands- kommittén.

slag ligger till grund för lagen den 4 maj 1906, framhöll sålunda i sitt den 27 oktober 1904 avgivna betänkande, att ett bolag, vilket trots lagen ville förvärva sig praktiskt taget samma inflytande över en fastighet, som vunnes genom äganderätt, kunde låta en enskild person inköpa fastigheten samt till bolaget överlämna så stora inteckningar i densamma, att bolaget, för den händelse ägaren icke ställde sig dess önsknings till efter rättelse, kunde när som helst låta exekutivt försälja fastigheten och därvid inropa den genom en viligare medhjälpare. Att så skulle ske i någon större utsträckning, ansåg kommittén dock föga troligt. Åtgärder, avseende lagens kringgående, vore nämligen alltid förenade med kostnader och besvär samt åtskillig risk, särskilt med avseende på möjligheten av att man missräknat sig i fråga om de använda medhjälparnas pålitlighet och tillmötesgående. Det ansågs vidare från åtskilliga synpunkter komma att medföra obchag för ett bolag, om det hänsynslöst skulle trotsa ett dylikt, av en utbredd allmän opinion understött förbud. Skulle det emellertid visa sig, att lagen komme att på detta sätt kringgås, vore det enligt kommitténs mening nödvändigt, att åtgärder vidtoges till förekommande av sådant missbruk.

Riksdagen 1909.

I en motion vid riksdagen år 1909 påvisades, att de norrländska trävarubolagen redan de första åren efter ikraftträdandet av 1906 års lag sökt att kringgå densamma genom att anlita sina styrelseledamöter och funktionärer såsom bulvaner för förvärv av fastigheter. Till förekommande härav föreslogs i motionen, att lagen skulle utsträckas att gälla vissa enskilda personer, däribland bolags intressenter och tjänstemän. Motionen vann emellertid ej riksdagens bifall.

Utredningen 1913 ang. | verksam- garna av den norrländska förbudslagstiftningen.

I det betänkande, som av landshövdingen J. Widén på uppdrag av chefen för justitiedepartementet den 16 juni 1913 avlämnades angående den norrländska förbudslagstiftningen och dess verkningar, ägnades jämväl uppmärksamhet åt denna fråga. Det påvisades däri, att bolag i ganska stor omfattning, med kringgående av lagen, förvärvat fastigheter i sina tjänstemäns och andra bolagen närstående personers namn, vilka fastigheter, ehuru formellt tillhörande enskilda personer, i själva verket disponerades av bolagen såsom om de voro deras egendom. Då det emellertid syntes antagligt, att dessa förvärv till den övervägande delen hänförde sig till förbudslagens första tid och i många fall omfattat fastighetsöverlåtelser, som i själva verket varit planerade eller till och med kontrakterade, innan lagen utfärdades, samt det därför kunde antagas, att med tiden bolagen skulle komma att mera lojalt ställa sig lagen till efter rättelse, ansågos praktiska skäl tala för att man icke för tillfället vidtog några åtgärder mot det påtalade missbruket. Skulle det däremot visa sig, att försöken att kringgå lagen fortfarande, borde en lagstiftning i syfte att förekomma dylika, trots de betänkligheter som kunde framställa sig däremot, icke kunna avvisas.

I skrivelse den 1 maj 1918 påkallade länsstyrelsen i Västerbottens län Kungl. Maj:ts uppmärksamhet i anledning av de talrika fall, vari 1906 års lag inom länet kringgåts av vissa bolag. Enligt av länsstyrelsen verkställd utredning hade under den närmast förflutna tiden minst 74 fall inom länet inträffat, i vilka bolag genom anlitande av sina funktionärer eller andra enskilda personer såsom bulvaner förvärvat jordbruksfastigheter; och av allt att döma kunde antagas, att kringgående av lagen vore av vida större omfattning än som genom den förebragta utredningen kommit till länsstyrelsens kännedom. Under erinran, hurusom syftet med nämnda lag företrädesvis varit att vidmakthålla och stärka den självägande jordbrukande befolkningens ställning, anförde länsstyrelsen vidare, att detta syfte till en tid måhända i någon mån därigenom tillgodosetts, men att allvarlig fara dämera syntes föreligga för hastig utbredning av bolagsväldets inflytande i länet på den kvarvarande självägande jordbruksbefolkningens bekostnad. Erfarenheten hade visat, att lagstiftningen praktiskt taget vore fullständigt ineffektiv och överträddes i sådan omfattning, att allvarlig fara måste föreligga för den självägande jordbrukande befolkningens bestånd. De självägande jordbrukarnas antal komme, om rättelse icke skedde, att hastigt minskas, och jordbruksnäringen, vilken för bolagen vore på sin höjd ett sekundärt intresse, att gå tillbaka.

*Skrivelse
från läns-
styrelsen i
Väster-
botten län
1918.*

I anledning närmast av denna anmälan utarbetades under år 1918 inom justitiedepartementet ett förslag till lag med vissa bestämmelser till stävjande av förvärv av fast egendom i annans namn m. m. I motiven till detta förslag framhölls, att det kringgående av 1906 års lag, som anmälts av länsstyrelsen i Västerbottens län, icke saknade motsvarighet inom andra län, för vilka denna lag gällde, ehuru närmare utredning därom ej föreläge. Vidare påpekades, att ett kringgående, jämförligt med det som sålunda ägt rum, konstaterats även i fråga om lagen den 30 maj 1916. I talrika fall hade sålunda förekommit, att utländsk medborgare förvärvat fast egendom utan att därtill hava erhållit Konungens tillstånd. Därvid hade man i allmänhet tillgått på det sätt, att den fångeshandling, som ingivits för lagfart, upptagit svensk medborgare såsom den där förvärvat egendomen, eller ock sålunda att lagfart ej söktes utan den förutvarande ägaren fortfarande fått gälla såsom ägare. I båda fallen hade man berett sig möjlighet att in-teckna egendomen för den nye ägarens gäld, bl. a. därigenom att den nominelle ägaren tecknat in-teckningsmedgivande å ett skuldebrev av den, för vars räkning egendomen förvärvats. Fång av nu nämnda slag hade företrädesvis förekommit i västra Sverige, särskilt i Värmlands län, och hade även gällt jordbruksfastigheter, däribland sådana av högt värde.

*1918 års
förslag till
lag med vissa
bestäm-
melser till
stävjande av
förvärv av
fast egen-
dom i annans
namn m. m.*

Det omförmälda lagförslaget innehöll i huvudsak följande. Den, som »för annans räkning men i eget namn förvärvat fast egendom», skulle vara skyldig att inom viss tid hos rätten göra anmälan om förhållandet med uppgift för vems räkning fånget ägt rum. Enahanda skyldighet skulle åligga denne.

Lagens bestämmelser skulle äga motsvarande tillämpning å avtal, enligt vilket den, som överlät fast egendom, fortfarande skulle gälla för ägare av densamma. Anmälningsskyldighet skulle även gälla beträffande fång, som ägt rum före lagens trädande i kraft. Om anmälan skulle anteckning genast ske i lagfartsprotokollet och lagfarts- eller fastighetsboken. För underlåtenhet att fullgöra anmälningsskyldighet stadgades i förslaget bötesansvar å 50—1,000 kronor samt en strängare strafflatitud å böter om 500—5,000 kronor eller fängelse, då den, för vars räkning egendomen förvärvats, icke ägt att utan särskilt tillstånd förvärva densamma. Därest icke inom viss tid, efter det anteckning om anmälan skett i lagfartsprotokollet, lagfart å egendomen sökts för den, för vars räkning egendomen enligt samma anmälan förvärvats, eller för annan, eller därest gjord ansökan om lagfart blivit avslagen, skulle genom länsstyrelsens försorg egendomen försäljas å offentlig auktion, varvid vissa föreskrifter skulle iakttagas till förebyggande av att egendomen å auktionen förvärvades av bulvan.

*Yttranden
över 1918 års
förslag.*

I flertalet av de yttranden, som infordrades över detta lagförslag från länsstyrelserna, härads hövdingarna och rådstuvurätterna, vitsordades, att såväl lagen den 4 maj 1906 som lagen den 30 maj 1916 i betydande omfattning och i stigande utsträckning kringginges och att ett obestriddigt behov förefunnnes att i lagstiftningsväg söka förhindra fastighetsförvärv genom bulvaner. Samtidigt uttalades emellertid tvivel om den föreslagna lagens effektivitet. Sålunda befarades av flertalet myndigheter, att anmälningsplikten ej skulle fullgöras och att det med den definition, som givits åt bulvanbegreppet, i de flesta fall skulle ställa sig omöjligt för åklagaren att mot en svarandes bestridande övertyga honom om att det föreläge ett förvärv genom bulvan. Det betonades sålunda, att någon större svårighet säkerligen ej förefunnnes, att i det särskilda fallet ordna en uppgörelse så att den icke direkt innehölle vad i förslaget förutsattes, men i realiteten ändock medförde ungefär samma verkan. De personer, som uppträdde såsom bulvaner, vore i ekonomiskt hänseende i allmänhet så starkt bundna till sin uppdragsgivare i egenskap av bolagsdelägare, tjänstemän och dylikt, att det straffhot, som lagförslagets straffbestämmelser framtredde mot dem, icke kunde anses vara tillfyllestgörande för att motväga de fördelar, som kunde beredas dem genom att lämna de föreslagna lagföreskrifterna obeaktade. Det ifrågasattes, om icke nyttan av lagen uppvägdades av den skada insikten om dess vanmakt skulle åstadkomma. Vidare anmärktes, att lagförslaget ginge längre än nödigt vore. Det begränsade sig nämligen icke till de fall, då ett bulvanskap anordnats i syfte att kringgå gällande bestämmelser angående förbud mot förvärv av fast egendom, utan omfattade även fullt lojala fall, däri någon förvärvat fast egendom för annans räkning men i eget namn, såsom t. ex. kommissionär. Det erinrades, att om de köp, varom här vore fråga, verkligen vore så talrika, som man hade anledning att förmoda, det vore oklokt att på några få månader framtvunga fastigheternas försäljning, vilket lätt under rådande osäkra förhållanden

kunde leda till onödiga förluster både för ägare och in-teckningshavare. Slutligen framhölls även, att förslaget komme att medföra stor förvirring i fastighetsinskrivningsväsendet. Då i lagfartsprotokollet och fastighetsboken samtidigt skulle införas anteckning om att en namngiven person fått lagfart å en fastighet och att en annan, ofta nog en person eller ett bolag, som icke ägde förvärva fast egendom i landet, vore den rätte köparen, skulle säkerligen stora svårigheter möta att utfärda tillförlitligt äganderättsbevis.

I anledning av de anmärkningar, som sålunda framstälts mot 1918 års lagförslag, vilket ej föranledde framläggandet av någon proposition i ämnet till riksdagen, utarbetade jordkommissionen ett förslag till lag om åtgärder till upphävande av bulvanförhållande i fråga om fastighet, vilket den 9 mars 1920 överlämnades till chefen för justitiedepartementet. I motiven till detta förslag betonade kommissionen nödvändigheten av en lagstiftning, som riktade sig mot bulvanväsendet. Kommissionen framhöll, att ehuru den utredning, som av kommissionen igångsatts för vinnande av upplysning, i vad mån 1906 års lag på detta sätt kringgåts, ännu ej hunnit att slutföras, man likväl kunde sluta sig till att så skett i betydande omfattning. Likaledes syntes utlänningar och utländska bolag hava i ökad omfattning medelst anlåtande av bulvaner förskaffat sig rådighet över svensk jord utan att deras åtkomst blivit föremål för författningsenligt tillstånd. Grundtanken i förslaget var, liksom i 1918 års förslag, att med lagens tillhjälp tvinga kontrahenterna i ett bestående bulvanförhållande att upplösa detsamma. Emellertid sökte man nå detta mål på en annan väg än i 1918 års förslag. Enligt kommissionens förslag skulle bulvanförhållande beträffande fastighet anses föreligga, då någon, vilken enligt gällande lagstiftning icke ägde utan särskild prövning eller tillstånd förvärva eller behålla fastigheten, med begivande av den, som innehade äganderätten till fastigheten, så förfogade över denna som vore han ägare till detsamma. Det förfarande, som skulle komma till användning för upplösande av bulvanförhållande, var anordnat på följande sätt. Prövning, huruvida bulvanförhållande föreläge, skulle tillkomma domstol, inom vars domvärjo fastigheten vore belägen. Det skulle åligga allmän åklagare att föra talan om sådan prövning, därvid till svaromål skulle instämmas såväl den uppgivne bulvanen som den, till vars förmån bulvanförhållandet påstodes äga rum. Funne domstolen bulvanförhållande föreligga, skulle bulvanen erhålla tid att genom fastighetens avyttrande upplösa detsamma, vid äventyr, att den eljest genom över-exekutors försorg försåldes å offentlig auktion. För att förhindra skogsskövling å fastighet, som blev föremål för bulvanprocess, var i förslaget stadgat förbud mot annan avverkning å fastigheten än för husbehov, efter det talan instämts. Överträdande av förbudet medförde ansvar, och skulle avverkat virke tagas i beslag och dömas förbrutet eller, om det ej kunde tillrättas-kaffas, dess värde utgivas av den, som förbrutit sig.

Jordkommissionens förslag till lag om åtgärder till upphävande av bulvanförhållande i fråga om fastighet år 1920.

Reservationer inom jordkommissionen mot 1920 års förslag.

I en vid förslaget fogad reservation framhöll herr *Lindhagen* bland annat, att förslagets anordning att lägga uppsikten över lagens efterlevnad och tillämpning helt i allmänna åklagarnas händer icke komme att befordra lagens effektivitet, alldenstund de allmänna åklagarna skulle sakna tid och utvägar för de undersökningar, som bleve nödvändiga för ett effektivt handhavande av lagens tillämpning. Herr *Lindhagen* förordade i stället antagande av ett förslag till provisorisk lag angående förbud i vissa fall för enskild person att besitta fast egendom, vilket förslag av herr *Lindhagen*, med instämmande i huvudsak av herrar *Albin Hansson*, *Johansson* i *Uppmälby* och *Wohlin*, reservationsvis framlagts i sammanhang med ett av jordkommissionen den 28 januari 1920 avgivet förslag till lag angående inskränkning under viss tid i bolags och förenings rätt att förvärva fast egendom i södra och mellersta Sverige. Enligt förstnämnda förslag finge bl. a. icke enskild person, som i själva verket huvudsakligen för annans räkning men i eget namn förvärvat fast egendom, vilken huvudmannen enligt gällande bestämmelser icke ägde förvärva, eller enskild person, som hade del i ledningen av eller tjänstebefattning hos bolag, vars rörelse omfattade handel med eller utnyttjande av skog eller skogsprodukter, utan särskilt tillstånd av länsstyrelsen med äganderätt besitta jordbruksfastighet. Överträdde någon detta förbud, skulle länsstyrelsen förelägga honom att inom viss tid avyttra fastigheten vid äventyr att fastigheten eljest bleve tvångsvis försäld. Över länsstyrelsens beslut finge klagan föras i vanlig ordning. Vederbörande ägde ock rätt att inom viss tid påkalla domstols prövning av frågan. Den, som besatte fastighet i strid mot lagen, finge icke nyttja skog, torvmosse eller andra, dess nyttigheter annorledes än till husbehov, ej heller eljest så förfara med egendomen, att jord och åbyggnader försämrades eller minskades i värde. Äventyret var böter till och med tiotusen kronor eller fängelse. Lagens efterlevnad skulle övervakas i första hand av allmän åklagare och länsstyrelsen, men skulle det åligga jämväl domhavande, häradsskrivare, skogsstyrelse och jordbrukskommission jämte underlydande tjänstemän att till länsstyrelsen inberätta de olagliga fastighetsinnehav, varom de under sin tjänsteutövning kunde få kunskap.

Yttranden över 1920 års förslag.

Över jordkommissionens förslag inforrades yttranden från länsstyrelserna m. fl. I flertalet av de inkomna yttrandena, särskilt från *Norrland* och *Värmland*, betonades nödvändigheten av en lagstiftning, som kunde förhindra kringgående av gällande lagar angående inskränkning i rätten att förvärva fast egendom. I flera yttranden framhölls dock, att den föreslagna lagens beskrivning å vad som skulle förstås med bulvanförhållanden icke vore tillfredsställande och att stora svårigheter att styrka förekomsten av dylikt förhållande skulle uppkomma, vadan lagen skulle bliva ganska ineffektiv. Det vore uppenbart, att bulvanen kunde inrymma åt sin huvudman mycket värdefulla befohgheter beträffande en fastighet t. ex. en omfattande skogsavverkningsrätt, utan att denne senare kunde anses förfoga över fastigheten såsom en ägare,

och sålunda vore redan genom definitionen av själva bulvanbegreppet ganska värdefulla anvisningar lämnade åt den, vilken på ett för lagstiftningen oätkomligt sätt önskade vinna det syftemål, som lagstiftningen avsåge att motarbeta. Det kunde också mycket väl hända, att något förfogande från huvudmannens sida överhuvud icke förekomme, i vilket fall lagen icke skulle kunna tillämpas. Det framhölls vidare, att landsfiskalerna efter fögderiförvaltningens omorganisation vore så överhopade med tjänstegöromål, att det icke kunde förväntas, att de i full utsträckning skulle medhinna de krävande och tidsödande uppgifter, som i lagförslaget ålades dem. Slutligen uttalades, liksom i fråga om 1918 års förslag, av en länsstyrelse farhåga för att den föreslagna tvångsförsäljningen komme att menligt inverka på fastighetskrediten.

I sitt den 15 december 1921 avlämnade huvudbetänkande del I upptog jordkommissionen ånyo frågan om en lagstiftning mot bulvanförhållanden. Kommissionen framhöll, att enligt den av kommissionen verkställda utredningen icke mindre än 500 å 600 kända fall av förvärv av fastigheter för bolagsräkning genom styrelsemedlemmar eller befattningshavare hos vederbörande bolag eller andra bulvaner förekomme inom de delar av landet, där 1906 års lag gällde, innan den provisoriskt utsträcktes, samt att dessa fall, av vilka flertalet avsågo Västernorrlands och Jämtlands län, fördelade sig på sammanlagt 142 kommuner. Genom utredningen måste det anses ytterligare fastslaget, att bulvanväsendet i betydande omfattning kommit till användning för kringgående av den norrländska förbudslagstiftningen. Förekomsten av bulvanförhållanden kunde antagas vara i verkligheten större än utredningen utvisade. Under framhållande av nödvändigheten av en lagstiftning, som bringade bestående dylika förhållanden att upphöra och motverkade uppkomsten av nya, erinrade kommissionen om de stora vanskligheter, som mötte vid utformandet av en sådan lagstiftning, samt framhöll, att lagstiftningen, huru den än utformades, näppeligen komme att bli under alla förhållanden effektiv. Därest en bulvanlag bleve antagen, komme nämligen helt visst de, som ville begagna sig av bulvan för att förvärva viss fastighet, att iakttaga den största varsamhet och på allt sätt söka dölja sitt förfarande. Svårigheten att leda bulvanförhållanden i bevis borde emellertid ej avhålla från att genom lagstiftning skapa möjlighet att ingripa mot dem, där så kunde ske. Kommissionen framhöll vidare, att frågan genom det i betänkandet framlagda förslaget till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom i viss mån kommit i ett annat läge, i det att däri föreslagits bestämmelser, som avsåge kontroll även å enskilda svenska medborgares förvärv genom köp, byte eller gåva av fast egendom. Dyligt förvärv skulle i regel medföra förpliktelse för förvärvaren att på ett stadigvarande sätt bosätta sig på den förvärvade fastigheten. Skulle förvärvaren uraktlåta detta och kunde han ej åt sig utverka tillstånd att det oaktat såsom ägare innehava fastigheten, ålåge det honom att inom viss tid avyttra densamma, vid äventyr att den eljest genom överexekutors försorg fränsäldes

Jordkommissionens förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom år 1921.

honom. Det vore tydligt, att genom dessa bestämmelser bolagsfunktionärer i ett flertal fall betoges möjlighet att göra bulvanköp för sina bolags räkning. Det låte sig nämligen för dem i regel icke göra att på ett stadigvarande sätt bosätta sig på den fastighet, vilken de såsom bulvan förvärvat.

Med hänsyn till de framkomna anmärkningarna mot kommissionens tidigare lagförslag i ämnet hade kommissionen företagit en omarbetning av detta och upptogs bestämmelserna såsom ett särskilt kapitel i kommissionens förut nämnda förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom. Det föreslogs däri, att bulvanskap skulle anses föreligga, då någon, som icke ägde att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva fastighet, eller någon, som enligt lagförslaget i händelse av förvärv av fastighet icke ägde att utan bosättning därå eller särskilt tillstånd besitta densamma, med begivande av den, som rättsligen framstode såsom ägare till fastigheten (bulvanen), rådde över densamma eller del därav såsom vore han ägare till fastigheten. I enlighet med vad ett flertal myndigheter i sina yttranden över de tidigare lagförslagen i ämnet förordat, föreslog kommissionen vidare, att därest bulvanskap konstaterades, såväl bulvanen som hans huvudman skulle dömas till böter å 100—10,000 kronor eller fängelse, varjämte bulvanen skulle föreläggas att inom sex månader avyttra fastigheten vid äventyr av tvångsförsäljning. Närmaste tillsyn över lagens efterlevnad skulle tillkomma länsstyrelsen, som hade att verkställa utredning angående inom länet förekommande bulvanskap i fråga om äganderätt till fastighet. För att underlätta denna tillsyn föreslogs därjämte skyldighet för vissa myndigheter, som på grund av sin verksamhet finge anses besitta god kunskap om fastighetsförhållandena inom orten, att, då de hade anledning förmoda förefintligheten av bulvanskap, därom göra anmälan hos länsstyrelsen. Sådan skyldighet skulle åligga — förutom allmänne åklagaren — mantalsskrivningsförrättare, kommunalnämnd, jordbrukskommission, skogsvårdsstyrelse och skogsvårdskommitté ävensom, där skogsvårdsstyrelse icke funnes, vederbörande jägmästare. Funne länsstyrelsen på grund av inkommen anmälan eller eljest giltiga skäl föreligga, skulle den förordna om anställande av talan mot vederbörande samt uppdraga åt åklagare att vid domstolen i orten anhängiggöra och utföra sådan talan. Från det tidigare förslaget bibehölls dessutom bestämmelsen därom, att allmän åklagare ägde att jämväl utan särskilt förordnade föra talan angående bulvanskap. Slutligen upptogs bestämmelse om att länsstyrelse eller domstol, vid vilken talan om bulvanskap anhängiggjorts, ägde, därest skäl därtill föreläge, meddela såväl bulvanen som hans huvudman förbud att intill dess ärendet blivit slutligen avgjort, å fastigheten avverka skog annorledes än för dess oundgängliga husbehov ävensom därifrån bortföra stråfoder. Rörande bulvanskap, som uppkommit före lagens ikraftträdande, föreslogs, att för dess upplösning skulle beviljas en frist av sex månader, vilken frist, då synnerliga skäl därtill visades, kunde av länsstyrelsen på ansökan förlängas med högst sex månader. Blev bulvanskapet icke upplöst inom denna frist, finge talan

därom, på sätt förut nämnts, anhängiggöras. Dock finge ansvar ej ådömas den, av vilken det ej berott, att bulvanskapet icke blivit upplöst.

I reservation uttalade herr *Lindhagen* farhåga för att kommissionens definition å bulvanskap vore för snäv. Han förordade en kombination av den föreslagna lydelsen med den formulering, han givit bulvanbegreppet i sin reservation till 1920 års förslag. Omsorgen om lagens effektivitet krävde i varje fall en uttrycklig bestämmelse därom, att ledamot i bolags styrelse och dess tjänstemän icke finge utan koncession förvärva jordbruksfastighet. Beträffande ordningen för konstaterande av bulvanförhållanden ställde sig reservanten fortfarande synnerligen obenägen mot frågans överlämnande åt domstolarna. Då emellertid bulvanförhållande i förslaget kriminaliserats, stode ingen annan utväg öppen. Denna befogade åtgärd hade dock två sidor. Genom kriminaliserandet komme kravet på s. k. full bevisning att ytterligare skärpas samt lagens effektivitet att än mer äventyras. Fråga vore om ej det av reservanten år 1920 förordade administrativa förfarandet vore det effektivaste. I varje fall vore emellertid kommissionens senare förslag att föredraga framför det tidigare.

*Reservation
inom
jordkom-
missionen
mot 1921 års
förslag.*

I en annan, av tre ledamöter i kommissionen avgiven reservation uttalades den uppfattningen, att allmän åklagare ej borde tillåtas anhängiggöra talan om bulvanskap med mindre länsstyrelsen därom förordnade.

*Yttranden
över 1921 års
förslag.*

Över förslaget till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom avgåvos yttrande av länsstyrelserna, lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen m. fl. sammanslutningar. Endast ett mindre antal yttranden berörde emellertid förslagets bestämmelser angående bulvanskap. Av länsstyrelsen i Jämtlands län (*J. Widén*) betonades, att nödvändigheten av en lagstiftning i ämnet tillräckligt bestyrkts av de sista årens erfarenheter och att den omfattning, i vilken s. k. bulvanskap förekommit — varigenom för Norrlands vidkommande syftet med 1906 års lag i icke ringa grad gäckats — och den missaktning för gällande lag, som därvid gjort sig gällande, gjorde, att tvekan ej heller syntes böra råda därom, att den häremot riktade lagstiftningen borde, såsom ock i förslaget iakttagits, givas retroaktiv verkan. Mot förslaget anmärktes företrädesvis, att bestämmelserna i praktiken torde komma att visa sig mindre effektiva. Från flera håll framhölls dessutom, att bestämmelserna icke vore så tydligt avfattade, att en säker lagtillämpning kunde grundas på dem. I några yttranden uttalades slutligen betänkligheter mot att bulvanskapet kriminaliserades och att lagen gäves tillämpning å redan bestående förhållanden.

Såsom stöd för sin i förevarande motioner gjorda hemställan hava motionärerna anført: Sedan norrländska förbudslagen en tid varit i tillämpning, hade försports, att bolagen genom användande av bulvaner för fastighetsför-

*Motio-
närernas
motivering.*

värv kringginge förbudslagstiftningen. Genom jordkommissionens utredning kunde det anses fastslaget, att ett sådant kringgående av lagen särskilt på senare tider skett i ej obetydlig omfattning. Givet vore, att i händelse av utsträckt definitiv lagstiftning mot bolagsförvärv försök att kringgå densamma skulle kunna förekomma även i de orter, till vilka förbudslagstiftningen komme att utsträckas. Under sådana förhållanden vore det angeläget, att staten förhindrade vidare dylika försök samt framtvingade ett avvecklande av de bulvanköp, som i strid med gällande lagars anda och mening redan kommit till stånd. För samhället måste nu berörda fråga anses vara av största vikt jämväl ur den synpunkten, att utfärdade lagar borde hållas i helgd. En bulvanlag torde kunna komma till stånd, även innan spörsmålet om den definitiva förbudslagstiftningen blivit slutbehandlad. På grundval av det förslag till frågans lösning, som innehölls såsom ett särskilt kapitel i jordkommissionens förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom, borde ett särskilt förslag till bulvanlag kunna utan hinder av i övrigt pågående utredningsarbete rörande förbudslagstiftning föreläggas riksdagen.

Utskottet. Förevarande motioner äga nära samband med trenne andra av samma motionärer vid innevarande riksdag väckta motioner i jordfrågan, avseende den ena (motionerna I: 88 och II: 169) skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning för beredande av större trygghet att vid övergång av äganderätt till jordbruksfastighet samhällets bästa och den jordbrukande befolkningens intressen måtte tillgodoses, den andra (motionerna I: 89 och II: 170) förslag till lag om fortsatt tillämpning av den mellersta och södra delarna av riket avseende lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom och den tredje (motionerna I: 101 och II: 182) förslag till provisorisk lag angående förbud i vissa fall för enskild person att förvärva fast egendom.

Utskottet, som avgivit utlåtanden över dessa motioner i särskilda med nr 30, 29 och 32 betecknade utlåtanden, vill erinra, att, medan utskottet av anförda skäl avstyrkt förstnämnda och sistberörda motioner, utskottet åter tillstyrkt det i motionerna I: 89 och II: 170 framställda yrkandet, vilket sammanfaller med av Kungl. Maj:t i proposition nr 23 för innevarande riksdag framställt förslag i ämnet.

Vad nu förevarande motioner beträffar läser av den sammanfattande redogörelse, som utskottet i det föregående lämnat, otvetydigt framgå, att såväl lagen den 4 maj 1906 som lagen den 30 maj 1916 i betydande omfattning kringgåts på det sätt, att bolag och utlänningar använt bulvaner för förvärv av fastigheter, vilka de själva varit lagligen förhindrade att förvärva. De missbruk, som sålunda förekommit, äro enligt utskottets mening av så betänklig art, att frågan om deras stävjande måste av statsmakterna allvarligen beaktas. Insikten om nödvändigheten härav synes ock vara allmän i de bygder,

dar missförhållandena mest gjort sig gällande. Givet är också, såsom motionärerna framhållit, att, därest de inskränkande bestämmelser, som nu gälla beträffande bolags och föreningars rätt att förvärva jordbruksfastighet i Norrland, Dalarne och Värmland, komma att i en eller annan form definitivt utsträckas jämväl till andra delar av landet, faran växer av hithörande bestämmelsers kringgående. Utskottet finner således en lagstiftning med det syftemål, som i motionerna angives, uppbaras av ett föreliggande verkligt behov.

Att stora vanskligheter möta vid utformandet av en dylik lagstiftning förbiser utskottet ingalunda. Såsom av det föregående framgår, hava ett flertal utarbetade förslag i ämnet hittills framkommit, mot vilka alla framställts mer eller mindre bärande anmärkningar. De lagtekniska svårigheterna böra dock ej föraleda till att tanken på lagstiftning undanskjutes, utan synes frågan därom böra upptagas till fortsatt behandling.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 90 och II: 171 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta skyndsamt utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser med syftemål att förhindra, att de rättssubjekt, för vilka inskränkande bestämmelser i rätten att förvärva fast egendom gälla, genom anlitande av bulvaner kringå dessa bestämmelser, ävensom att avveckla redan uppkomna dylika bulvanförhållanden.

Stockholm den 26 maj 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från *första kammaren*: herrar *Bror Petré*n, *Linder*, greve *Spens**, *Tjällgren** och *Sigfrid Hansson*, fröken *Hesselgren** samt herrar *Lindhagen* och *Martin Svensson*;
från *andra kammaren*: herrar *Karlsson* i Gasabäck, *Magnusson* i Skövde, *Holmström* i Stockholm*, *Carlsson* i Solberga, *Johansson* i Sollefteå*, *Olofson* i Västerås och *Persson* i Trången.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

av herrar greve *Spens*, *Magnusson* i Skövde och *Carlsson* i Solberga.